https://doi.org/10.34142/23129387.2026.74.06
УДК 159.9
ORCID 0000-0002-0195-1049
ORCID 0009-0009-1870-0893

ОСОБИСТІСНІ ЧЕСНОТИ ПСИХОЛОГІВ

***Ростислав Литвин*[1ABCD], *Олег Ільгов*[2ABC]**
1 - аспірант кафедри загальної та диференційної психології, Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет», 84116, Україна, вул. Г. Батюка 19, м. Слов'янськ, Донецька область.
e-mail: gidrant@i.ua,
2 - аспірант кафедри психології і соціальної роботи, Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль Україна
E-mail: o.ilgov2022@gmail.com

Актуальність дослідження. Проблема особистісних чеснот як ресурсу особистості психолога не вивчалася. С. Макдональд та інші ставлять під сумнів надійність конструкції шести основних чеснот ВІА. Вони виявили, що ці 24 переваги добре представлені в чотирьох факторах, а не на шестифракторній моделі. У дослідженні О.Кузнецова (2024) та співавторів було стандартизовано опитувальник особистісних чеснот. Представлене дослідження використовує дану модель та опитувальник для вивчення особистісні них чеснот психологів в умовах викликів сучасності.

Мета – визначити рівень розвитку особистісних чеснот у психологів різного рівня підготовки та напряму діяльності.

Методи і вибірка. Вибірку досліджуваних склали 138 осіб, серед яких 36 психологів-практиків, 29 – здобувачі-психологи, 26 – викладачі психології, та 27 осіб – шкільні психологи, 20 – представники інших фахів. Для вивчення особистісних чеснот ми використали стандартизовану О. Кузнецовим (2024) та колегами методику VIA.

Висновки. У дослідженні показано, що особистісні чесноти є здатностями (властивостями) відчувати, продумати та будувати свою поведінку таким чином, щоб забезпечити оптимальне

функціонування при досягненні цілей. Визначено, що викладачі-психологи мають переваги в усіх 24 особистісних чеснотах. Неупередженість, постійність, цілісність, гумор, вдячність, саморегуляція, милосердя, лідерство, справедливість і громадянськість також високо розвинені у шкільних психологів. Психологи-практики мають високі показники соціального інтелекту, любові до учіння, прогностичності, розсудливості та саморегуляції. Найнижчі показники особистісних чеснот мають майбутні психологи, що відкриває питання впровадження відповідних інтервенцій у межах психолого-педагогічного супроводу здобувачів-психологів у межах освітнього процесу у виші.

Ключові слова: *особистісні чесноти, ресурси, психолог, здобувачі вищої освіти (студенти), креативність, лідерство, соціальний інтелект, саморегуляція, духовність.*

Life virtues of psychologists

***Rostyslav Lytvyn*[1ABCD]*, Oleg Ilgov*[2ABC]**

1 - graduate student of the Department of General and Differential Psychology, State Higher Educational Institution "Donbas State Pedagogical University", 84116, Ukraine, str. Batyuka 19, Slovyansk, Donetsk region.
E-mail: gidrant@i.ua,
2 - graduate student of the Department of Psychology and Social Work, West Ukrainian National University, Ternopil Ukraine
E-mail: o.ilgov2022@gmail.com

Relevance of the research. The problem of personal virtues as a resource of a psychologist's personality has not been studied. S. Macdonald and others question the reliability of the VIA's six virtues construct. They found that these 24 preferences were well represented in four factors rather than a six-factor model. In the study of O. Kuznetsov (2024) and co-authors, a questionnaire of personal virtues was standardized. The presented study uses this model and questionnaire to study the personal virtues of psychologists in the conditions of modern challenges. The goal is to determine the level of development of personal virtues among psychologists of different levels of training and field of activity.

Methods and sample. The research sample consisted of 138 people, among whom 36 were practicing psychologists, 29 were graduate psychologists, 26 were psychology teachers, and 27 were school

psychologists, 20 were representatives of other professions. To study personal virtues, we used the VIA method standardized by O. Kuznetsov (2024) and colleagues.

Conclusions. The research shows that personal virtues are abilities (properties) to feel, think and structure one's behavior in such a way as to ensure optimal functioning in achieving goals. It was determined that psychologist teachers have advantages in all 24 personal virtues. Fairness, consistency, integrity, humor, gratitude, self-regulation, compassion, leadership, justice, and citizenship are also highly developed in school psychologists. Practicing psychologists have high indicators of social intelligence, love of learning, prognostication, prudence and self-regulation. Future psychologists have the lowest indicators of personal virtues, which raises the question of the implementation of appropriate interventions within the framework of psychological and pedagogical support of psychologists as part of the educational process in higher education.

Keywords: *personal virtues, resources, psychologist, students of higher education (students), creativity, leadership, social intelligence, self-regulation, spirituality.*

Вступ. Війна є серйозним викликом та випробуванням для психологічного благополуччя як громадян різного віку та фахів, так і фахівців-психологів, що пов’язано із зниженням адаптаційних сил та виснаженням особистісних ресурсів. До таких ресурсів доцільно відносять низку особистісних чеснот, визначених на узагальненому рівні у межах постнекласичної парадигми у концепції Л. Ашпінваля та У. Студінгера. Дослідники вважають, що використання людських переваг (чеснот) дає можливість не тільки повернутися до попереднього рівня функціонування після переживання несприятливої ситуації, а й «збільшити та покращити особисті та соціальні досягнення» (Aspinwall & Staudinger, 2003).

На думку А. Лінлі та С. Херрінгтона, чесноти, або переваги - здатність відчувати, продумати та будувати свою поведінку таким чином, щоб забезпечити оптимальне функціонування при досягненні цілей (Linley, S. Harrington & N. Page, 2010).

М. Бакінгемом і Д. Кліфтоном визначено чесноти як поєднання талантів (природно набуті зразки думок, почуттів та поведінки), знання (право власності на факти та набутий досвід) та навичок (ступінь розвитку структури та етапів діяльності) (Buckingham, Marcus & Clifton, 2001). Чесноти є психологічними компонентами (процесами або механізмами), що визначають моральну оцінку якостей (Peterson & Seligman, 2004).

Цінності дії (VIA-ES) є найбільш систематичним підходом до вивчення переваг студентів (Macdonald, Bore & Munro, 2008). Ця модель включає 24 чесноти, які складають шість чеснот, створені в культурному контексті. Однак багато дослідників ставлять під сумнів кількість чеснот, пропонуючи одновимірні, тривимірні або чотиривимірні моделі (Aspinwall & Staudinger, 2003).

С. Макдональд та інші ставлять під сумнів надійність конструкції шести основних чеснот ВІА. Вони виявили, що ці 24 переваги добре представлені в чотирьох факторах, а не на шестифракторній моделі. Структуру переваг у ВІА не вистачає надійності факторів та регулювання потреб. Автори також запропонували 4 чесноти: позитивні (громадянство, любов, надія, гумор, інтерес та лідерство), інтелектуальність (творчість, сприйняття краси та досконалості, цікавість, любов до викладання, соціальний інтелект, мудрість і мужність),сумлінність (саморегуляція, наполегливість, наполегливість, критичність, чесність та розсудливість) та правильність (скромність/смиренність, справедливість, доброта, прощення, релігійність та вдячність) (Macdonald, Bore & Munro, 2008).

У дослідженні О. Кузнецова (2024) та співавторів було стандартизовано опитувальник особистісних чеснот. Представлене дослідження використовує дану модель та опитувальник для вивчення особистісні них чеснот психологів в умовах викликів сучасності.

Мета – визначити рівень розвитку особистісних чеснот у психологів різного рівня підготовки та напряму діяльності.

Методи і вибірка. Вибірку досліджуваних склали 138 осіб, серед яких 36 психологів-практиків, 29 – здобувачі-психологи, 26 – викладачі психології, та 27 осіб – шкільні психологи, 20 – представники інших фахів. Для вивчення особистісних чеснот ми використали стандартизовану О. Кузнецовим (2024) та колегами методику VIA. Стандартизований опитувальник особистісних чеснот пердставлений 24 валідними та надійними шкалами, а саме: 1. Креативність: бажання реалізувати новими та продуктивними способами розуміння та створення різних об'єктів зовнішньої та внутрішньої реальності. 2. Допитливість: прагнення до надситуативної діяльності. 3. Неупередженість: продумати речі та досліджувати їх з усіх боків. 4. Любов до учіння: набуття нових навичок, тем та набору знань. 5. Передбачуваність (мудрість): здатність давати мудрі поради іншим; 6. Мужність: бажання домогтися роботи, розпочатої до кінця, незалежно від зовнішніх загроз, викликів, труднощів, ймовірності засудження в газах тісного середовища та небезпеки відхилення довідковою групою. 7. Постійність (наполегливість, працьовитість): бажання до кінця своїх починань; Наполегливість у процесі діяльності, незважаючи на перешкоди. 8. Цілісність (справжність, чесність): щирість самостійної справжності. 9 Життєрадісність (бадьорість, інтерес, ентузіазм, енергія): досвід життя як низку захоплюючих енергійних подій. 10. Любов: афективний досвід тісних стосунків з іншими, особливо тими, в яких виражено почуття розлуки та піклування. 11. Доброта (щедрість, освіта, турбота, співчуття, альтруїстична любов, "правильність"): бажання зробити добрі вчинки для інших. 12. Соціальний інтелект (емоційний інтелект, особистий інтелект): розуміння мотивів та почуттів інших людей та себе. 13. Громадянськість (соціальна відповідальність, лояльність, оптимальність взаємодії): здатність працювати добре як член групи чи команди. 14. Справедливість: бажання розглянути дії всіх людей відповідно до концепцій справедливості та юридичної свідомості, не дозволяючи особистим відносинам

впливати на рішення інших. 15. Лідерство: Здатність затвердити членів групи, учасник якого він є, бажання досягти мети і в той же час, підтримує теплі відносини в групі. 16. Прощення і милосердя: прощення тих, хто помилився; прийняття недоліків інших; надання людям другий шанс; відсутність помсти. 17. Покірність / скромність: бажання не виставляти себе як центральну фігуру; ставлення до себе, а також до будь-кого іншого. 18. Розсудливість: обережність щодо ризикованих виборів; контроль ризику; бажання не говорити занадто багато і не робити дій, про які можна було б пошкодувати пізніше. 19. Саморегуляція (самоконтроль): здатність регулювати власні почуття та діяльність; бути дисциплінованим; управління та емоційні реакції. 20. Розуміння краси та досконалості: цінувати красу, досконаліть та/або якість роботи, що виконується в різних сферах життя. 21. Вдячність: почуття розуміння та вдячності за добрі речі, які трапляються під час життєвого шляху людини. 22. Надія (оптимізм, турбота про майбутнє, орієнтація на майбутнє): очікування найкращого в майбутньому та роботі, і в житті. 23. Гумор (грайливість): бажання сміятися і дражнити; викликають посмішки в інших людей; легке сприйняття життєвих подій. 24. Духовність (релігійність, віра, рішучість): послідовні переконання щодо вищої мети, сенсу життя та значення Всесвіту.

Результати. Визначено, що викладачі-психологи відрізняються найвищими показниками креативності як чесноти, натомість студенти-психологи мають найнижчі показники креативності (рис. 1).

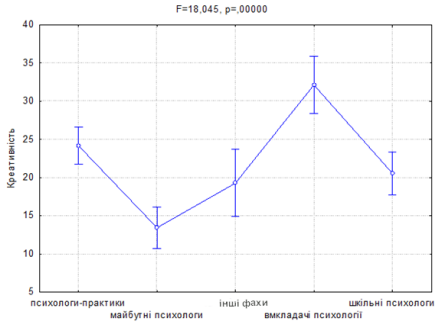

Рис. 1 Креативність як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи відрізняються найвищими показниками допитливості як чесноти, натомість студенти-психологи мають найнижчі показники допитливості (рис. 2).

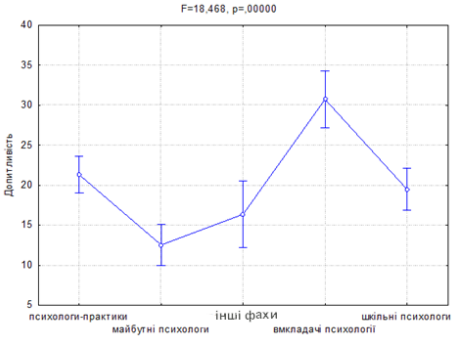

Рис. 2 Допитливість як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи і шкільні психологи відрізняються найвищими показниками неупередженості як чесноти, натомість студенти-психологи мають найнижчі показники неупередженості (рис. 3).

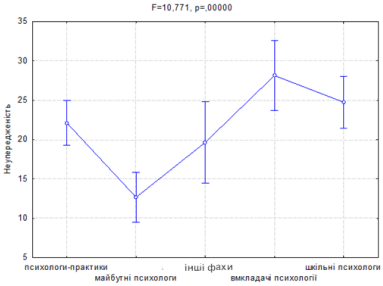

Рис. 3 Неупередженість як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи і психологи-практики, шкільні психологи відрізняються найвищими показниками любові до учіння як чесноти, натомість студенти-психологи та представники інших фахів мають найнижчі показники любові до учіння (рис. 4).

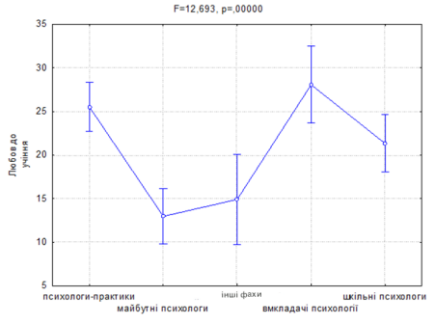

Рис. 4 Любов до учіння як чеснота у психологів.

Визначено, що психологи-практики і викладачі-психологи відрізняються найвищими показниками прогностичності як чесноти, натомість студенти-психологи та представники інших фахів мають найнижчі показники прогностичності (рис. 5).

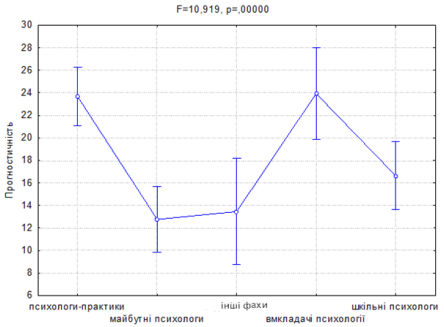

Рис. 5 Прогностичність як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи відрізняються найвищими показниками хоробрості як чесноти, натомість студенти-психологи та представники інших фахів мають найнижчі показники хоробрості (рис. 5).

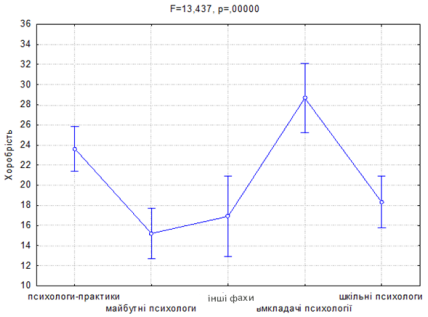

Рис. 6 Хоробрість як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи і шкільні психологи відрізняються найвищими показниками постійності як чесноти, натомість представники інших фахів мають найнижчі показники постійності (рис. 7).

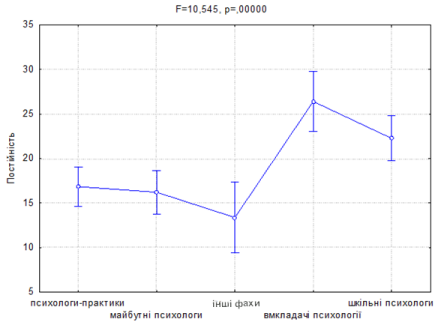

Рис. 7 Постійність як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи відрізняються найвищими показниками цілісності як чесноти (рис. 8).

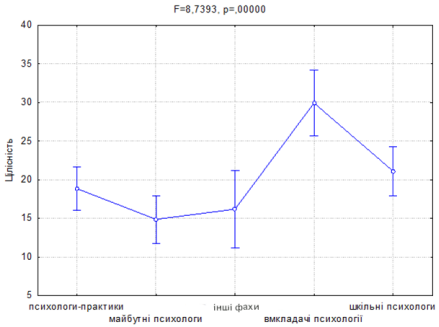

Рис. 8 Цілісність як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи відрізняються найвищими показниками життєрадісності як чесноти, натомість представники інших фахів мають найнижчі показники життєрадісності (рис. 9).

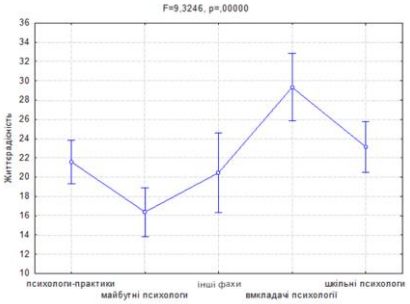

Рис. 9 Життєрадісність як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи відрізняються найвищими показниками любові як чесноти, натомість майбутні психологи мають найнижчі показники любові-чесноти (рис. 10).

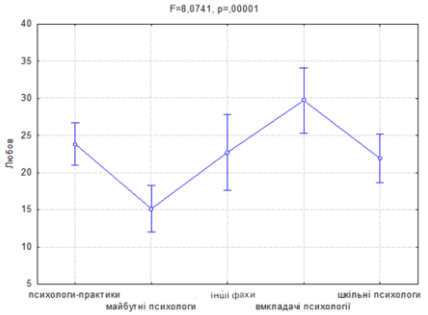

Рис. 10 Любов як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи відрізняються найвищими показниками доброти як чесноти, натомість майбутні психологи мають найнижчі показники доброти-чесноти (рис. 10).

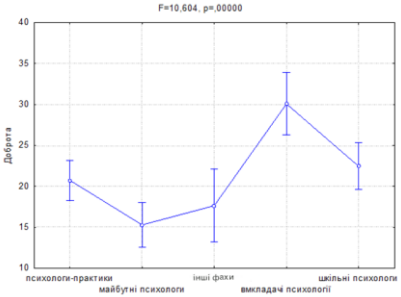

Рис. 11 Доброта як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи та психологи-практики відрізняються найвищими показниками соціального інтелекту як чесноти, натомість майбутні психологи мають найнижчі показники соціального інтелекту (рис. 12).

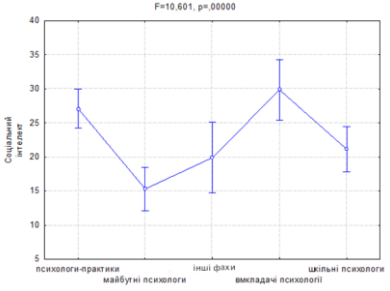

Рис. 12 Соціальний інтелект як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи та шкільні психологи відрізняються найвищими показниками громадянськості як чесноти, натомість майбутні психологи мають найнижчі показники громадянськості (рис. 13).

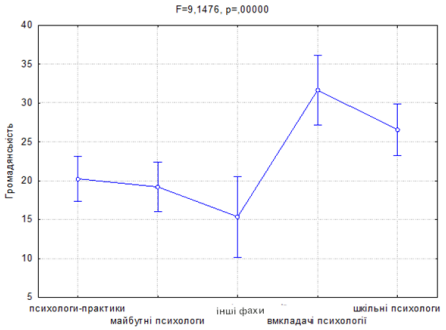

Рис. 13 Громадянськість як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи відрізняються найвищими показниками справедливості як чесноти (рис. 14).

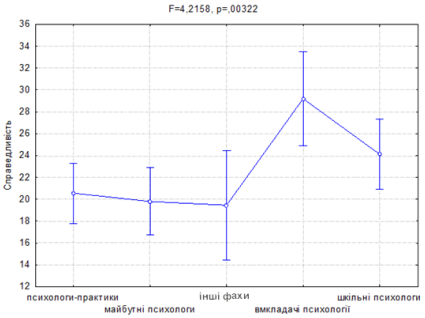

Рис. 14 Справедливість як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи відрізняються найвищими показниками лідерства як чесноти (рис. 15).

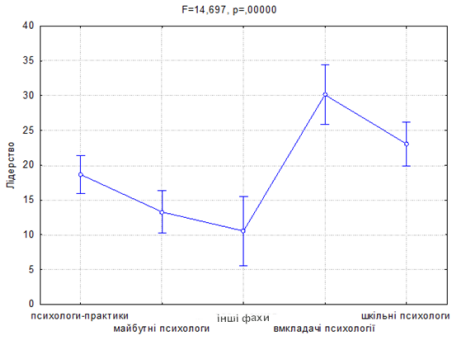

Рис. 15 Лідерство як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи відрізняються найвищими показниками милосердя як чесноти (рис. 16).

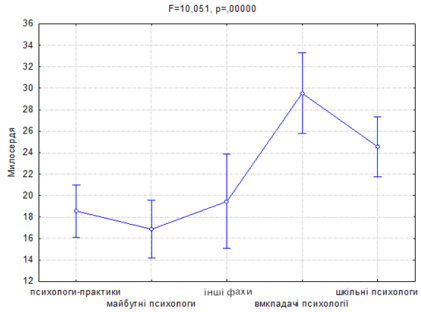

Рис. 16 Милосердя як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи відрізняються найвищими показниками скромності як чесноти (рис. 17).

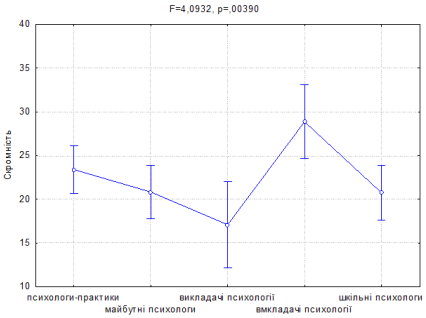

Рис. 17 Скромність як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи відрізняються найвищими показниками розсудливості як чесноти (рис. 18).

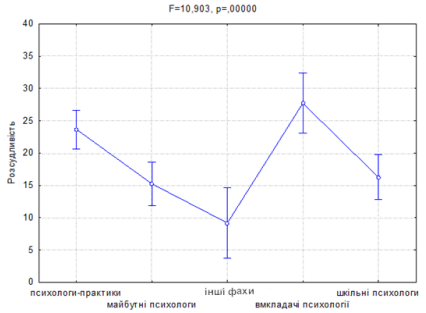

Рис. 18 Розсудливість як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи та шкільні психологи відрізняються найвищими показниками саморегуляції як чесноти (рис. 19).

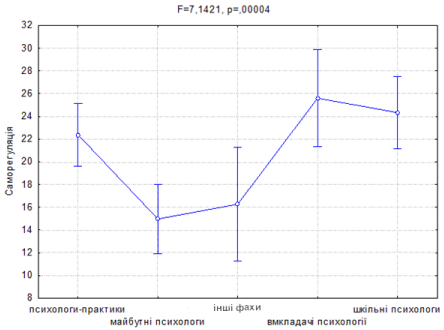

Рис. 19 Саморегуляція як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи відрізняються найвищими показниками розуміння краси як чесноти (рис. 20).

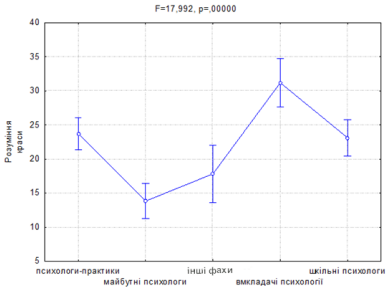

Рис. 20 Розуміння краси як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи та шкільні психологи відрізняються найвищими показниками вдячності як чесноти (рис. 21).

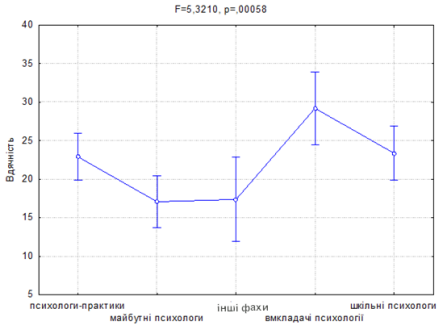

Рис. 21 Вдячність як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи та шкільні психологи відрізняються найвищими показниками надії як чесноти (рис. 22).

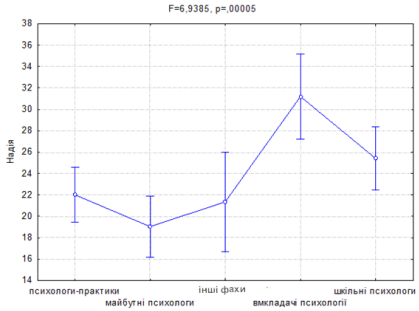

Рис. 22 Надія як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи та шкільні психологи відрізняються найвищими показниками гумору як чесноти (рис. 23).

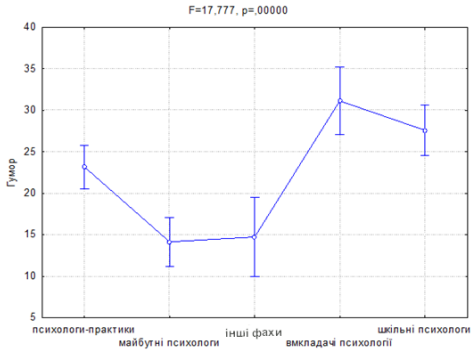

Рис. 23 Гумор як чеснота у психологів.

Визначено, що викладачі-психологи відрізняються найвищими показниками духовності як чесноти (рис. 24).

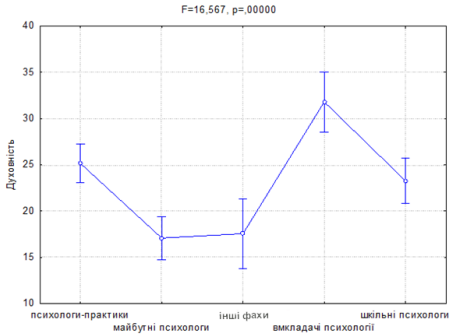

Рис. 24 Духовність як чеснота у психологів.

Обговорення. У нашому попередньому дослідженні було показано, що рівень розвитку особистісних чеснот відрізняється в залежності від професійного та статусного положення у менеджерів та персоналу (Галела та Литвин, 2026). Представлене дослідження підтверджує думку про провідну роль специфіки професійної діяльності у рівні розвитку особистісних чеснот.

Висновки. У дослідженні показано, що особистісні чесноти є здатностями (властивостями) відчувати, продумати та будувати свою поведінку таким чином, щоб забезпечити оптимальне функціонування при досягненні цілей. Визначено, що викладачі-психологи мають переваги в усіх 24 особистісних чеснотах. Неупередженість, постійність, цілісність, гумор, вдячність, саморегуляція, милосердя, лідерство, справедливість і громадянськість також високо розвинені у шкільних психологів. Психологи-практики мають високі показники соціального інтелекту, любові до учіння, прогностичності, розсудливості та саморегуляції. Найнижчі показники особистісних чеснот мають майбутні психологи, що відкриває питання впровадження відповідних інтервенцій у межах психолого-педагогічного супроводу здобувачів-психологів у межах освітнього процесу у виші.

Етика, фінансування, конфлікт інтересів. Автори підтверджують дотримання принципів та стандартів публікаційної етики, що відповідають COPE та рекомендаціям міжнародних медичних редакторів. Зовнішнє фінансування не отримувалося. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література:

Галела А., Литвин Р. (2026). Особистісні чесноти субєктів професійної діяльності в умовах війни, Наукові перспективи № 12(66), 2164-2179. DOI: https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-12(66)-2164-2179

Кузнецов О.І., Найчук В.В., Верещинська Я.В., Журавська О.О. (2024). Опитувальник чеснот особистості:адаптація методики (PVQ) Personal virtues questionaire. Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія. Випуск 71. 2024. С. 130-160. DOI: https://doi.org/10.34142/23129387.2024.71.09

Aspinwall L. G. & Staudinger U. M. (2003). A psychology of human strengths: Fundamental questions and futuredirections for a positive psychology. Washington, DC: APA Books. DOI:10.1037/10566-000

Buckingham, Marcus & Clifton, Donald O. (2001). Now, Discover Your Strengths. New York: The Free Press.

Linley, S. Harrington & N. Page (2010). Oxford handbook of positive psychology and work. New York: Oxford University Press.

Macdonald C, Bore M, Munro D. (2008). Values in Action Scale and the Big 5: An empirical indication of structure. Journal of Research in Personality, 42, 787-799. DOI:10.1016/J.JRP.2007.10.003

Peterson, C., Seligman, M. (2004). Character Strengths and Virtues: A Handbook and Classification. New York: Oxford University Press.

Отримано: 28 01 2026 року
Прорецензовано: 12 02 2026 року
Прийнято до друку: 20 02 2026 року